

ดเว ปัจจัย

๑. ดเว ปัจจัย ไม่ใช่ลงในรูปและสาธนะอะไร
๒. ใช้แทนวิภัตตินามคือ จตุตถีวิภัตติแปลว่า เพื่อ.....
๓. เป็นอพยยปัจจัย แจกด้วยวิภัตตินามไม่ได้ คงรูปอยู่เหมือนเดิม

เช่น กาดเว เพื่ออันทำ กร+ตเว แปลง กร เป็น กา
 คนตเว เพื่ออันไป กม+ตเว แปลง ม ที่สุดธาตุเป็น น
 ญาตเว เพื่ออันรู้ ญา+ตเว
 ปหาตเว เพื่ออันละ ป+หา+ตเว
 เนตเว เพื่ออันนำไป เน+ตเว

ประโยคตัวอย่าง

ตณฺหา กุหิณฺจันฺ เนตเว นตฺถิ ฯ

ตุ ปัจจัย

๑. ตุ ปัจจัย ไม่ใช่ลงในรูป และสาธนะอะไร
๒. ใช้แทนวิภัตตินามคือ ปฐมวิภัตติ และ จตุตถีวิภัตติ
 ปฐมวิภัตติแปลว่า อ.อัน.... เช่น คนตุ อ.อันไป กาทตุ อ.อันทำ
 จตุตถีวิภัตติแปลว่า เพื่อ.....เช่น คนตุ เพื่ออันไป กาทตุ เพื่ออันทำ
๓. เป็นอพยยปัจจัย แจกด้วยวิภัตตินามไม่ได้ คงรูปเหมือนเดิม
๔. ลงหลังธาตุพยางค์เดียว คงไว้ เช่น ปาตุ เพื่ออันตีม, ฐาตุ เพื่ออันยีน, ญาตุ เพื่ออันรู้
๕. ลงหลังธาตุ ๒ พยางค์ขึ้นไป ถ้าไม่เปลี่ยนแปลงหลังธาตุ ให้ลง อี อาคมหลังธาตุ เช่น คมิตุ
 เพื่ออันเป็น, ปจิตตุ เพื่ออันหุง, มริตุ เพื่ออันตาย
๖. ลงหลังธาตุมี ท, ร, จ เป็นที่สุด ลบที่สุดธาตุ แล้วซ้อน ตุ เช่น ปตตุ เพื่ออันถึง, กตตุ เพื่ออัน
 ทำ, วตตุ เพื่ออันกล่าว
๗. ธาตุมี ม, น เป็นที่สุด ลบที่สุดธาตุ แล้วซ้อน นุ เช่น คนตุ เพื่ออันไป, หนตุ เพื่ออันฆ่า
๘. ธาตุมี ฐ, ภ เป็นที่สุด ลบที่สุดธาตุ แล้วแปลง ตุ เป็น ฑุ เช่น ลฑุ เพื่ออันได้, อารฑุ เพื่ออัน
 ปรารภ

โครงการพัฒนาบทเรียนออนไลน์และสื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี

๙. ชาติผู้มี ส เป็นที่สุด ลปที่สุดชาติ แล้วแปลง ตุ เป็น ฏจตุ เช่น ทฏจตุ เพื่ออันเห็น, ผุฏจตุ เพื่ออันถูกต้อง

๑๐. แปลงตัวธาตุ เช่น กาคุ เพื่ออันทำ, ปิวิตุ เพื่ออันเต็ม

ใช้ในอรรถแห่งจตุตถีวิภัติ

จตุตถีวิภัติ	กาคุ	นามวิภัติ	กรณตุถุ	เพื่ออันทำ
จตุตถีวิภัติ	คนตุ	นามวิภัติ		คมนตุถุเพื่ออันไป
จตุตถีวิภัติ	ปจิจตุ	นามวิภัติ		ปจนตุถุเพื่ออันหุง

ประโยคตัวอย่าง

ตุ ปัจจย	-มหาชโน	ธมม	โสตุ	วิหาร	คจจติ	ฯ
จตุตถีวิภัติ	-มหาชโน	ธมม	สสวนตุถุ	วิหาร	คจจติ	ฯ
ตุ ปัจจย	-มหาปุริโส	พุทธส	ธมม	ปฏิวชิตุ	อิจจติ	ฯ
จตุตถีวิภัติ	-มหาปุริโส	พุทธส	ธมม	ปฏิวชิมนตุถุ	อิจจติ	ฯ

ใช้ในอรรถแห่งปฐมาวิภัติ

ปฐมาวิภัติ	กาคุ	นามวิภัติ	กรณ	อ.อันทำ
ปฐมาวิภัติ	คนตุ	นามวิภัติ	คมน	อ.อันไป
ปฐมาวิภัติ	ปจิจตุ	นามวิภัติ	ปจน	อ.อันหุง

ประโยคตัวอย่าง

ตุ ปัจจย	- อชช	มยา	ตตถ	คนตุ	วฏฐติ	ฯ	
นามปฐมาวิภัติ	- อชช	เม	ตตถ	คมน	ยุตุตุ	ฯ	
ตุ ปัจจย	- อิทานิ	เม	ภควนตุ	อุปสงกมิตุ	น	วฏฐติ	ฯ
นามปฐมาวิภัติ	- อิทานิ	เม	ภควนตุ	อุปสงกมน	อยุตุตุ	ฯ	

แบบฝึกหัดท้ายบท

๑. ตเว ปัจจัย ใช้แทนวิภัตินามอะไร?
๒. ตู ปัจจัย ใช้แทนวิภัตินามอะไรได้บ้าง?
๓. คำว่า กาทู แปลว่าอย่างไร?
๔. คำว่า กรณตุถิ แปลว่าอย่างไร?
๕. จงแปลประโยคภาษามคธต่อไปนี้
 - ก. มยา เอว กาทู วฏฏติ ฯ
 - ข. เอว เม กรณิ ยตุตติ ฯ
 - ค. เอว วตุตติ น วฏฏติ ฯ
 - ง. เอว กรณิ อยตุตติ ฯ